Forordning,

angaaende

de saa kaldede

Løse-Mænd

paa Island,

deres

Afskaffelse med videre.

Christiansborg, den 19de Februarii 1783.

Kiøbenhavn,
trykt hos Directeur Peter Marqvart Høpffner, Hans Kongelige Majestæts Bogtrykker.

Vi Christian
den Syvende,
af Guds Naade
Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmersken og Oldenborg; Giøre alle vitterligt: At, da Os allerunderdanigst er foredraget, hvorledes de saa kaldede Løsemænd i Vort Land Island, skal foraarsage Landet megen Skade og Fordervelse, fornemmelig derved, at disse Folk ei tage stadig Tieneste hos Bonden, men leie derimod deres Arbeide, enten i Dage- eller Ugeviis paa den Tiid, Bonden meest trænger til dem, og det imod saa hoi og overdreven Løn, at Bonden derved udsues, hvorved tillige foraarsages Mangel paa ordentlige og stadige Tieneste-Folk. Disse Løsemænd omstrippe og Landet og udsue Almuen med Landprang af unyttige Kramvahre og ulovlig Qvæg-Leie, drive deres Tiid, for den største Deel,

 bort

bort i Ørkesløshed og eenlig Stand, hvorved baade Folkets Formeerelse hindres og de selv paa deres Alderdom blive Landet og de Fattiges Casse til Besvær; Saa have Vi, til denne Uorden at afhjelpe, allernaadigst funden for got og hermed byde og befale:

1.

Ingen, endog de, som efter Forordningen af 3die Junii 1746, dens 15de Art., kunde have Adgang til at blive Løsemænd, maae herefter være det eller af nogen Øvrigheds-Person dertil gives Tilladelse.

2.

Alle de, som nu ere Løsemænd, hvad enten de ere det med eller uden Øvrigheds Tilladelse, skal inden 6 Maaneder, efterat denne Forordning er oplæst paa Mandtals-Tingene, enten tage Aars Tieneste hos Bønder og boende Folk eller byxle Gaarder, Gaards-Parter eller Hialeier (Huusmands-Pladser) eller optage øde Jorder; skulle nogen Løsemand ikke vide sig Leilighed til enten af Deelene, da haver han strax at vende sig først til Repstioren og siden til Sysselmanden om enten Jorde-Brug eller aarlig Tieneste, kan de ei forskaffe ham enten af Deelene, da maae han forblive Løsemand, indtil Repstioren kan anviise ham aarlig Tieneste for gangbar Løn og Kost eller skaffe ham

Jor-

Jordebrug, og skal han derpaa tage Sysselmandens Beviis, som hannem meddeeles uden Betaling.

3.

Dersom da nogen efter disse 6 Maaneders Forløb, skulde befindes at være Løsemand, da haver Repstioren med Tingbuds-Seddel, at kalde ham til næste Mandtals-Ting, og haver han da ei Sysselmandens Beviis at foreviise, at han haver søgt Jordebrug eller aarlig Tieneste og ingen af Deelene kundet bekomme, da skal Sysselmanden dømme ham paa nogle Maaneder i Tugthuuset, og skal da Sysselmanden være betænkt paa at anviise ham enten Jordebrug eller aarlig Tieneste, naar hans Tiid i Tugthuuset er til Ende, paa det han et skal nødes til at være Løsemand.

4.

Skulde nogen Bonde eller den, som haver Boepæl og holder Folk, foregive, at en Løsemand har antaget hans Aars Tieneste, og det siden ved Repstiorernes Undersøgning skulde anderledes befindes, da bør Løsemanden betale dobbelt Aars Tieners Løn til Bøyde-Cassen, hvor hans foregivne Hosbond boer, og Huusbonden ligesaa meget, og skal Løsemanden ligefuldt tilholdes at tage Tieneste eller byrle Jord; befindes nogen anden Gang i saadan Underfundighed, bør han, foruden samme Bøder, staae en Time i Gabestokken.

ken. Ingen maae huuse saadanne Løsemænd; gior nogen herimod, skal han bøde for hver Uge, han huuser en saadan, ½ Rdlr. Courant, hvilke Repstioren uden vîdere Lov og Dom exeqverer; og tilkommer Repstioren deraf den ¼ Deel, og de ¾ Deele tilfalder Sognets Fattige.

5.

Saa skal og herefter alle af Bondestanden, Mands- eller Qvindes-Personer, som ei have noget Jordebrug, være pligtige at tage aarlig Tieneste hos boesatte Folk eller, i Mangel deraf, behandles og ansees paa den Maade, som i denne Forordnings 2den og 3die Art. er anordnet.

6.

Det maae ikke være nogen tilladt, at arbeide for Dag-Løn uden Huusmændene og deres Qvinder og Børn, som hos dennem ere til Huuse, samt de, som have Sysselmændenes Attest, at de have hos hannem begiert enten Jordebrug eller Aars Tieneste og ingen have kundet bekomme; handler nogen herimod, ansees han som Løsemand, og omgaaes da dermed som tilforn sagt er.

7.

Ingen Jordbrugere maae have sine Sønner længere hiemme hos sig, end til de ere 18 Aar, da de skal tage Tieneste hos andre Folk, med mindre de tiener hos Forældrene

drene for Kost og Løn, som andre Tienestefolk, og maa da ingen fleere være hiemme, end der til deres Gaards=Brug maatte behoves.

8.

De, som boe ved Strand=Kanterne og ernære sig med Fiskerie, under Navn af Hialeie=Mænd og Tomthuus=Mænd eller Boede=Mænd, maa det være tilladt, naar Værtiden er forbie, at arbeide hos Bonden for Dagløn. Saa maa og de Folk, som slige Fiskere i Værtiden behøve, naar samme er forbie, ligeledes tiene Bonden, for Dagløn, dog skal de første som og de sidste benævnte herom være forsynede med Sysselmandens Attest.

9.

Ligeledes skal det og være de paa Landet sig opholdende Haandværkere, saasom de der arbeide i Jern, Kobber, Træe, item Uldspindere, Vævere og andre, tilladt at arbeide for Bonden for Dag= og Uge=Løn, naar de herom ere forsynede med Sysselmandens Attest.

Thi byde og befale Vi hermed Vores Stiftamtmand, Bisper, Amtmænd, Laugmænd, Sysselmænd og andre, som denne Vores Forordning under Vort Cancellie=Segl tilskikket vorder, at de den paa behørige Steder strax lader læse og forkynde.

Givet

Givet paa Vort Slot Chriſtiansborg udi Vores Kongelige Reſidentz = Stad Kiøbenhavn den 19de Februarii 1783.

Under Vor Kongelige Haand og Signet.

Chriſtian R.

J. G. Moltke.

Luxdorph. P. Aagaard.